

Paikalliset tarkennukset

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan koko kaupungin yhteisenä ja se perustuu valtakunnallisiin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma noudattaa hyvin pitkälti valtakunnallisten perusteiden rakennetta nostaen esille paikallisia painopistealueita ja erityispiirteitä. Paikallinen esiopetussuunnitelma julkaistaan kaupungin kotisivuilla. Koko kaupungin esiopetusta ohjaava lukuvuosisuunnitelma julkaistaan syksyn alussa kaupungin kotisivuilla ja esiopetusryhmien toimintaa tarkentavista ryhmäkohtaisista lukuvuosisuunnitelmista tiedotetaan huoltajia esiopetusryhmien kautta.

Nurmeksen kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma on laadittu suomen kielellä. Tarvittaessa paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman keskeisiä ja tarvittavia osioita voidaan kääntää myös muille kielille. Jos käännöstä ei ole saatavilla, voidaan hyödyntää myös tulkkipalveluja esimerkiksi yhteistyössä huoltajien kanssa.

Paikallisen suunnitelman laatimiseen on osallistunut varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstöä sekä esihenkilöitä. Pääasiallisena työmuotona suunnitelman laatimisessa on ollut pienryhmätyöskentely, jossa on työstetty paikallisen suunnitelman eri osioita yhteisten periaatteiden mukaisesti. Lopullisen version viimeistely tehtiin yhteistyössä päivitykseen osallistuneiden kesken. Myös lasten ja huoltajien näkemyksiä esiopetukseen liittyen on huomioitu paikallisen suunnitelman laatimisessa. Huoltajille toteutettiin keväällä 2025 kysely, jossa kartoitettiin heidän mielipiteitään siitä, millaisia asioita esiopetuksessa tulisi painottaa. Esiopetuksessa olevat lapset saivat myös kertoa mielipiteensä esiopetukseen liittyen: monipuolinen tekeminen ja toiminta ovat lapsille mieleisiä ja se otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnan suunnittelussa. Laadintavaiheessa on tehty yhteistyötä myös perusopetuksen ja oppilashuollon kanssa. Yhteisissä suunnittelupalavereissa on sovittu muun muassa siirtymävaiheisiin ja tiedonsiirtoon liittyvistä käytännöistä ja vastuista.

Esiopetuksen opetussuunnitelma ei ole muuttumaton asiakirja, vaan sitä arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti ja tarpeen mukaan. Yksi keino opetussuunnitelman arviointiin ja

kehittämiseen on Valssi -arviointijärjestelmän hyödyntäminen osana muuta varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadunhallintaa. Huoltajien ja lasten mielipiteitä kartoitetaan myös päivittäisten keskustelujen sekä erilaisten kohdennettujen tiedonkeruiden kautta. Esiopetussuunnitelman kokonaisuuden ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen arviointia ja kehittämistä tehdään koko toimintakauden ajan muun muassa opettajien yhteisissä kokouksissa. Tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain mukaiset tavoitteet ja toimintatavat huomioidaan osana paikallista esiopetuksen opetussuunnitelmaa.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat erilaiset kansalliset ja kansainväliset lait ja asetukset sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Esiopetuksen järjestämisessä huomioidaan aina lapsen etu, tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja inklusiivisuus. Esiopetusta järjestetään Nurmeksessa päiväkodeissa joko omana esiopetusryhmänä tai eriytettynä toimintana 3-6 vuotiaiden ryhmissä, joista osa on pienryhmiä. Esioppilaiden täydentävä varhaiskasvatus järjestetään pääsääntöisesti samassa ryhmässä kuin esiopetuskin. Täydentävän varhaiskasvatuksen tarve pyritään ottamaan huomioon esiopetusryhmiä muodostettaessa. Vuorohoitoa tarvitsevien esioppilaiden esiopetus järjestetään vuorohoitoa tarjoavissa päiväkodeissa.

Esiopetus on suunnitelmallista kasvatusta ja opetusta, joka liittyy kiinteästi sekä varhaiskasvatukseen että perusopetukseen. Jokaisen lapsen oppimisen polku on ainutlaatuinen ja lapsen tarpeet huomioiva. Oppimisen polun eheyden kannalta on tärkeää, että varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden, jossa yhteistyöhön, siirtymävaiheisiin ja tiedonsiirtoon kiinnitetään erityistä huomiota. Tiivis yhteistyö huoltajien kanssa kulkee mukana oppimisen polun kaikissa vaiheissa.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa ja tavoitteet määritellään opetussuunnitelman perusteissa. Jokaiselle esiopetuksessa olevalle lapselle laaditaan esiopetusvuoden syyskauden aikana lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (myöhemmin leops). Sen laatimisessa otetaan huomioon lapsen ja tämän huoltajan näkemykset esiopetukseen liittyen. Leopsissa kuvataan lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet sekä niiden huomioon ottaminen. Leopsiin kirjataan myös tavoitteet pedagogiselle toiminnalle sekä toimenpiteet ja menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi. Leopsiin kirjataan tarvittavin osin

oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjestelyihin ja ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin liittyvät asiat. Jos lapsi saa lapsikohtaisia tukitoimia, hänelle laaditaan erillinen lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma.

Leopsin laatimisesta vastaa opettaja yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Erityisopettajan osaamista voidaan hyödyntää leops-prosessissa tarpeen mukaan. Leops laaditaan sähköisenä Daisy-järjestelmään ja huoltaja pystyy kirjoittamaan siihen myös omia näkemyksiään. Leopsin toteutumista arvioidaan läpi vuoden ja viimeistään keväällä esiopetusvuoden lopulla.

Esiopetuksen arvoperustan tärkeitä asioita ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen, yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu, inklusiivisuus ja syrjinnän kielto. Paikallisesti tärkeitä asioita ovat lisäksi myös luonto, liikunta, positiivinen pedagogiikka, kehotunnekasvatus sekä tunne- ja vuorovaikutustaidot. Nurmeksien kaupungin esiopetuksen toiminnassa korostuu läheinen suhde ympäröivään luontoon eri vuodenaikoina. Luonto on lähellä joka puolella kaupunkia ja se tarjoaa mahdollisuuksia leikkiin, liikuntaan ja tutkimiseen, mikä yhdistää oppimisen lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Kestävän elämäntavan periaatteet ovat osa esiopetuksen arkea sekä yhteisen tutustumisen kohde.

Esiopetuksessa arvostetaan lasten ainutlaatuisuutta, leikkiä ja oppimisen iloa. Moninaiset oppimisen ja toimimisen tavat nähdään rikkautena ja otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa. Yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyys edistävät lapsen osallisuutta ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista. Oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena tapahtumana, jossa lapsi oppii vuorovaikutuksessa yhdessä toisten lasten, aikuisten ja lähiympäristön kanssa. Harjoiteltavat asiat ja taidot liitetään aiemmin opittuun ja lapsen kokemusmaailmaan ja arkeen. Lasten oma aktiivinen osallistuminen ja toiminta ovat oppimisen edellytys ja keino. Lapselle annetaan vastuuta oppimisestaan ja mahdollisuuksia kokeilla ja löytää erilaisia tapoja oppia. Aikuisen tärkeä tehtävä on tukea ja ohjata lasta hänen oppimisprosessissaan. Tämä tapahtuu mm. ohjaamalla lasta analysoimaan omaa oppimistaan, eriyttämällä tehtävien vaativuustasoa suhteessa lapsen kehitykseen, antamalla myönteistä ja rakentavaa palautetta sekä käsittelemällä lapsen kanssa hänen kokemuksiaan ja havaintojaan. Lasta rohkaistaan myös ilmaisemaan omia mielipiteitään. Oppimisen ilon herättäminen on esiopetuksen tärkeä tehtävä ja edellytys elinikäiselle oppimiselle.

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta ja kykyä käyttää tietoja ja taitoja erilaisissa tilanteissa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu muuttuvassa maailmassa ja se mahdollistaa ihmisenä kasvamisen, opiskelun, työn teon ja kansalaisena toimimisen. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän tukien elinikäisen oppimisen polkua ja kestävän elämäntavan omaksumista. Osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua sekä yksilöinä että yhteisön jäseninä. Lasten laaja-alaisen oppimisen kannalta opeteltavia sisältöjä tärkeämpää on se, miten esiopetuksessa työskennellään ja kuinka lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Laaja-alaisen osaamisen kuusi osa-alueita ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, osallistuminen ja vaikuttaminen, monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Nurmeksen esiopetuksessa näistä painottuvat huoltajilta saadun palautteen perusteella ajattelun ja oppimisen taidot sekä itsestä huolehtimisen ja arjen taidot. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat pohjan kaiken muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajattelun ja oppimisen taitojen harjoittelu esiopetuksessa vahvistaa lasten luottamusta omiin taitoihinsa ja osaamiseensa. Itsestä huolehtimisen ja arjen taidot ovat tärkeitä kaikille, ja esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja, joita tarvitaan jokapäiväisessä elämässä. Esiopetuksessa painotettavat osa-alueet edistävät omalta osaltaan kaupungin strategiassa ja varhaiskasvatuksen toimenpideohjelmassa mainittua tavoitetta tulevaisuuteen suuntautuvasta, kehittämismyönteisestä ja elinvoimaisesta kaupungista.

3. Esiopetuksen toimintakulttuuri

Esiopetuksen toimintakulttuurilla tarkoitetaan vuorovaikutuksessa kehittyvää tapaa toimia esiopetuksen arjessa. Toimintakulttuuriin sisältyvät kaikki esiopetuksen toiminnot ja sillä on keskeinen rooli lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteuttamisessa. Opetuksen järjestäjän ja esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille. Toimintakulttuurin kehittäminen vaatii pedagogiikan johtamista eli esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Pedagogiikan johtamisella luodaan edellytyksiä muun muassa ammatillisen osaamisen

kehittämislle ja hyödyntämiselle sekä henkilöstön hyvillle työolosuhteille, jotka vaikuttavat suoraan lasten esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen arjessa kohtaaman pedagogiikan laatuun.

Toimintakulttuurin kehittäminen ja arviointi kuuluvat jokaisen esiopetuksessa työskentelevän tehtäviin ja ne ovat jatkuva osa esiopetuksen toimintaa ympäri vuoden. Kehittämistyössä huomioidaan lasten ja huoltajien mielipiteitä ja yhteistyötä tehdään myös varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja opiskeluhuollon kanssa oppimisen polun sujuvoittamiseksi. Arvioinnissa hyödynnetään ryhmien omaa, arjessa tapahtuvaa arviointia sekä koko esiopetuksen tason arviointeja esimerkiksi Valssi-järjestelmää hyödyntäen.

Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteena on esiopetuksen mahdollistaminen kaikille lapsille inklusion periaatteen mukaisesti: jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään ja osallistua yhteiseen toimintaan omana itsenään. Inklusiivinen toimintakulttuuri vastaa lasten erilaisiin tarpeisiin ja edistää lasten osallisuutta ja oppimista. Lasten ideat ja mielipiteet huomioidaan suunnittelussa ja lasten osallisuutta ja vastuunottoa tuetaan kaikessa toiminnassa. Toimintakulttuuri edistää koko esiopetuksen yhteisön hyvinvointia ja turvallista arkea muun muassa tukemalla lasten vertaissuhteita, edistämällä vuorovaikutustaitoja sekä suojaamalla lasta väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Nurmeksens varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on laadittu kiusaamisen ehkäisyn ja siihen puuttumisen suunnitelma.

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja oppimista. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia sekä mahdollistaa monipuolinen toiminta, leikki ja erilaiset oppimisen tavat. Esiopetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä sekä sisällä että ulkona. Luonto on täällä lähellä ja kaikki esiopetusryhmät voivat hyödyntää toiminnassaan monipuolisia ulkoilu- ja luontokohteita. Myös monenlaiset ja innostavat lähiympäristön kulttuurikohteet ovat esiopetusryhmien saavutettavissa, mikä mahdollistaa paikalliseen kulttuuriperintöön tutustumisen. Esiopetuksessa käytettävien oppimisympäristöjen kehittämistä tapahtuu koko ajan. Henkilöstö kehittää niitä yhdessä lasten kanssa ottaen huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset tarpeet ja ryhmän mahdolliset erityispiirteet.

Lasten ja heidän perheidensä moninaisuuden huomiointi ovat huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön perusta. Yhteistyö huoltajien kanssa on merkittävä osa esiopetusta. Huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön panostetaan ja sen merkitys erityisesti lapsen oppimisen ja esiopetuksen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa on suuri. Moninaiset perheet kohdataan ja huomioidaan esiopetuksessa avoimesti, kunnioittavasti ja yhdenvertaisesti. Huoltajien kanssa käytävät keskustelut esiopetuksen arjen hetkissä sekä erikseen järjestetyissä tilanteissa ovat tärkeä yhteistyön muoto. Lapsen esiopetukseen liittyvistä asioista ja käytännöistä tiedotetaan huoltajille avoimesti ja hyvissä ajoin. Huoltajat saavat halutessaan tulla tutustumaan ja osallistua esiopetuksen arkeen. Esiopetukseen osallistuville lapsille laaditaan syyslukukauden aikana henkilökohtainen lapsen esiopetussuunnitelma (leops) yhteistyössä huoltajien kanssa. Suunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan ja se arvioidaan keväällä ennen koulun kanssa pidettävää tiedonsiirtopalaveria.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö toimii perustana esiopetuksen laadukkaalle toteuttamiselle ja toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on esiopetuksen tärkeä tavoite ja se tukee lasten osallistumista esiopetuksen arkeen. Esiopetuksessa tehdään monialaista yhteistyötä myös hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvelujen kanssa lasten hyvinvoinnin, oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä voidaan tehdä mahdollisuuksien mukaan myös lähiympäristön muiden toimijoiden kanssa, mikä puolestaan edistää oppimisympäristöjen monipuolisuutta.

Esiopetuksella on tärkeä tehtävä osana lasten oppimisen polkua. Lasten oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi siirtymävaiheet suunnitellaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen kanssa. Siirtymävaiheissa tehtävän suunnitelmallisen yhteistyön tavoitteena on, että varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen jatkumon. Esiopetusta järjestetään Nurmeksessa päiväkodeissa, joissa toteutetaan myös eri-ikäisten lasten varhaiskasvatusta. Esiopetusta voidaan järjestää joko omana esiopetusryhmänä tai eriytettynä toimintana 3-6 -vuotiaiden ryhmässä. Keväällä ennen esiopetuksen alkamista järjestetään tutustumispäivä, jolloin huoltajat lasten kanssa tutustuvat lapsen tulevaan esiopetusryhmään. Esiopetusryhmät tekevät säännöllistä yhteistyötä toisten esiopetus- ja varhaiskasvatusryhmien kanssa muun muassa yhdenmukaisista tavoitteista ja toimintatavoista keskustellen. Kun lapsi siirtyy esiopetukseen, esiopetusryhmän henkilöstö vastaa tiedonsiirron järjestämisestä. Lapsen

varhaiskasvatussuunnitelma ja muut tarpeelliset dokumentit siirretään varhaiskasvatusryhmästä esiopetusryhmään osana tiedonsiirtoa.

Esiopetuksesta kouluun siirtyminen on iso muutos lapsen elämässä. Keväällä lasten koulupaikkojen varmistuttua järjestetään tiedonsiirtopalaveri. Palaverin kutsuu koolle koulu ja siihen osallistuu perusopetuksesta tarpeen mukaan tulevan 1.luokan opettaja, erityisopettaja ja rehtori. Esiopetuksesta palaveriin osallistuu pääsääntöisesti esiopetuksesta vastaava opettaja. Palaveriin voidaan kutsua myös muita osallistujia.

Ennen palaveria opettaja täyttää esioppilasta koskevan tiedonsiirtolomakkeen. Lomake käydään läpi huoltajan kanssa ja huoltaja allekirjoittaa sen. Tiedonsiirtolomake ohjaa keskustelua palaverissa, jossa käydään läpi oleelliset lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvät asiat perusopetukseen siirtymistä ajatellen. Jos lapsi on saanut esiopetuksessa ryhmä- tai lapsikohtaista tukea, myös se kirjataan tiedonsiirtolomakkeeseen. Tiedonsiirtolomakkeeseen kirjataan myös käytetyt oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Tukea koskevat dokumentit ja kirjaukset siirtyvät Wilman kautta koululle. Tiedonsiirtolomake siirtyy kouluun opettajan työn tueksi. Lapsen esiopetussuunnitelmaa eli leopsia ei siirretä koululle vaan tarvittavat tiedot kirjataan tiedonsiirtolomakkeeseen. Keväällä järjestetään esikoululaisille ja heidän huoltajilleen kouluun tutustumispäivä.

Siirtymävaiheiden lisäksi yhteistyötä perusopetuksen kanssa tehdään läpi lukuvuoden. Yhteistyötä voidaan toteuttaa esimerkiksi erilaisten vierailuiden, yhteisten tapahtumien ja kummiluokkatoiminnan merkeissä.

Esiopetuksessa eri tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti osana arjen toimintaa sekä erilaisissa työryhmissä. Yhteistyön arviointia voidaan toteuttaa myös erilaisten keskustelujen yhteydessä sekä hyödyntää Valssi-arviointijärjestelmää soveltuvilla tavoilla. Yhteistyön osapuolet osallistuvat arviointiin omista lähtökohdistaan käsin ja arvioinnin tarkoituksena on luoda ja kehittää yhteistyötä niin, että se tukee lasten hyvinvointia, kasvua, oppimista ja esiopetukseen osallistumista parhaalla mahdollisella tavalla.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksessa korostuvat oppimisen ilo, lasten ideoista ja mielenkiinnosta nousevat aiheet sekä kokemuksellinen ja leikinomainen toiminta oppimisen perustana. Esiopetuksen erilaisissa oppimisympäristöissä toteutettavat monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde. Työtapojen valintaa ohjaavia keskeisiä periaatteita ovat lapsuuden itseisarvon kunnioittaminen, lasten osallisuuden tukeminen ja lasten aloitteiden ja mielenkiinnon kohteiden huomioiminen. Lasten osallistuminen toimintatapojen valintaan, suunnitteluun ja arviointiin tukee arjen osallisuutta sekä lasten omaa vastuunottoa. Leikki eri muodoissaan (omaehtoinen ja tuettu) on esiopetuksen keskeinen toimintatapa sekä tärkeä osa jokaista päivää ja arjen tilanteita. Toimintatapoja valittaessa suositetaan kokemuksellisia ja toiminnallisia työtapoja, joiden kautta lapset pääsevät tutkimaan, ihmettelemään ja kokemaan oivaltamisen iloa. Monipuolisten toimintatapojen käyttö tukee myös lasten päättely- ja ongelmanratkaisutaitojen kehittymistä.

Jatkuvan arvioinnin tehtävänä on tukea työtapojen kehittämistä. Arviointiin osallistuvat lapset, huoltajat ja esiopetuksen henkilöstö. Arviointia ja kehittämistä toteutetaan osana esiopetuksen arkea ja siinä voidaan hyödyntää myös erilaisia kyselyjä tai havainnoiteja. Yhteistyötä työtapojen arvioinnissa ja kehittämisessä tehdään myös varhaiskasvatuksen kanssa.

Esiopetuksesta vastaava opettaja seuraa lapsen kehittymistä ja oppimista jatkuvasti toiminnan ohessa havainnoiden ja dokumentoiden. Kehityksen ja oppimisen arvioinnissa hyödynnetään myös lapsen ja huoltajan näkemyksiä sekä muun esiopetuksen henkilöstön havaintoja. Lasten kanssa harjoitellaan oman toiminnan ja taitojen arviointia vaihtuvissa arjen tilanteissa. Vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on tärkeä osa oppimisen ja laaja-alaisen osaamisen taitoja. Siirtymävaiheessa on tärkeää, että tarpeelliset tiedot lapsen kehityksestä ja oppimisesta sekä mahdollisista tuen tarpeista siirtyvät koululle opettajan työn tueksi. Tiedonsiirron paikallisia käytänteitä on kuvattu tarkemmin luvun 3 lopussa.

Esiopetuksen laadun ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi on tärkeää saada esille lasten, huoltajien ja henkilöstön näkemykset esiopetukseen liittyen. Tuleville esikoululaisille ja heidän huoltajilleen laaditaan keväällä kysely, jossa selvitetään heidän näkemyksiään ja toiveitaan syksyllä alkavaa esiopetusvuotta ja sen toteuttamista ajatellen. Kyselyn tuloksia hyödynnetään myös lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja esiopetuksen suunnittelun tukena.

Esikoululaisten ja huoltajien mielipiteitä kartoitetaan eri tavoin pitkin vuotta, muun muassa päivittäisten keskustelujen ja erilaisten tapahtumien ja toiminnan yhteydessä. Henkilöstö arvioi myös omaa toimintaansa säännöllisesti osana ryhmän toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittämistä.

Esiopetusvuoden päätteeksi kaikille esikoulunsa päättävälle lapsille annetaan yhtenäinen todistus esiopetukseen osallistumisesta. Esiopetuksen henkilöstö suunnittelee ja toteuttaa samanlaisen todistuksen koko kaupungin esioppilaille. Todistukseen merkitään lapsen nimi, esiopetuspaikka sekä kuvaus esiopetusvuodesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia. Lapselle voidaan antaa virallinen esiopetuksen osallistumistodistus huoltajan sitä pyytäessä. Viralliseen todistukseen kirjattavat asiat on määritelty esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvussa 4.

Esiopetuksen yhteiset tavoitteet ohjaavat esiopetuksen henkilöstön työtä. Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu erilaisista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksia ovat ilmaisun monet muodot, kielten rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan ja kehityn. Oppimiskokonaisuuksina toteutetun esiopetuksen tavoitteena on lasten kokonaisvaltaisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen sekä vahvan perustan tarjoaminen laaja-alaisen osaamisen edistymiselle. Paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman tavoitteisiin ja oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteuttamiseen vaikuttavat osaltaan myös kaupungin strategia ja varhaiskasvatuksen toimenpideohjelma.

Lasten toimintaa ja leikkiä seuraamalla ja havainnoimalla aikuinen voi selvittää lasten mielenkiinnon kohteita, joita voidaan hyödyntää toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Lapset voivat vaikuttaa oppimiskokonaisuuksien sisältöihin ja toteuttamisen tapoihin aikuisen ohjauksessa ja harjoitella samalla laaja-alaisen osaamisen taitoja.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen lähtökohdat, valmiudet ja tarpeet huomioidaan ryhmän toiminnassa esiopetuksen yleisten kasvatus- ja oppimistavoitteiden ja arvojen mukaisesti. Esiopetuksessa kunnioitetaan eri kieliä ja kulttuureja sekä tuetaan lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua. Nurmeksessa toimii kotouttamisen monialainen työryhmä, ja sieltä saatavaa tietoa ja verkostoja voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää kieli- ja

kulttuuritietoisien esiopetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien esiopetusta ja kaksikielistä esiopetusta järjestetään tarpeen ilmetessä. Tällöin voidaan hyödyntää S2-opettajan asiantuntemusta mahdollisuuksien mukaan.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Oppiminen ja esiopetukseen osallistuminen on jokaisen lapsen oikeus. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on mahdollistaa kaikille lapsille esiopetuksen tavoitteiden mukainen oppiminen ja toiminta ryhmässä.

Päiväkodin johtajan vastuu tuen toteuttamisessa on huolehtia riittävästä resursseista, ja tehdä lapsikohtaiseen tukeen liittyvät hallintopäätökset sekä huolehtia henkilöstön yhteistyön ja osaamisen johtamisesta laadukkaan esiopetuksen toiminnan mahdollistamiseksi.

Lukuvuosisuunnitelma laaditaan keväällä esiopetusryhmien selvittyä. Siihen kirjataan muun muassa esiopetuksen järjestämiseen liittyviä asioita, lukuvuoden painopistealueet, yhteistyön toimintatapoja sekä oppimisen ja esiopetuksen tukeen liittyviä rakenteellisia ja pedagogisia järjestelyjä. Lukuvuosisuunnitelman laatimiseen osallistuu esiopetusryhmien opettajia, muuta esiopetuksen henkilöstöä ja esihenkilöitä. Jokainen esiopetusryhmä tarkentaa lukuvuosisuunnitelmaa oman ryhmänsä osalta esiopetusvuoden alussa. Lukuvuosisuunnitelmassa otetaan huomioon tulevan lukuvuoden esikoululaisten ja heidän huoltajiensa ajatuksia esiopetukseen liittyen.

Lukuvuosisuunnitelma on päivittyvä asiakirja, joka muotoutuu ryhmän tarpeisiin ja jota päivitetään tarpeen mukaan koko lukuvuoden ajan. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toimivuutta ja toteuttamista arvioidaan lukuvuosisuunnitelmassa ryhmäkohtaisesti. Paikallisen tason lukuvuosisuunnitelman arviointi ja kehittäminen suoritetaan ennen vuodenvaihdetta ja keväällä esiopetusvuoden loppupuolella.

Siirtymävaiheiden toimintaan ja tiedonsiirtoon liittyvät vastuut ja käytännöt on kuvattu luvussa 3.

Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikallisia käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään syksyn 2025 aikana. Samalla selkeytetään ja yhtenäistetään erilaisten tuen muotojen kirjaamiseen liittyviä käytäntöjä ja toimintatapoja Opetushallitukselta tulevien materiaalien ja ohjeistusten perusteella.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden järjestäjätason tehtäviin ja vastuisiin kuuluvat muun muassa esiopetuksen resursseista huolehtiminen, esiopetusryhmien muodostaminen sekä tarkoituksenmukaiseen henkilöstörakenteeseen liittyvät ratkaisut ja toiminnan pedagoginen johtaminen.

Toimipaikkatasolla oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt tarkoittavat muun muassa ryhmien yhteistyötä, tiedon jakamista sekä moniammatillisuuden ja vahvuuksien hyödyntämistä ryhmien välisessä yhteistyössä. Vastuu oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden kehittämisestä, suunnittelusta ja arvioinnista on ensisijaisesti opettajalla ja päiväkodin johtajalla.

Ryhmätasolla oppimista tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen kuuluu kaikkien ryhmän työntekijöiden tehtäviin. Opettajalla on päävastuu niiden suunnittelusta, mutta koko ryhmän tulee olla tietoisia siitä, miten ryhmässä toimitaan. Tässä korostuu yhteisen keskustelun ja avoimen vuorovaikutuksen merkitys lasten oppimista ja kehitystä tukevan toimintakulttuurin luomiseksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa kaikkea esiopetuksen toimintaa ja ne tukevat ryhmän kaikkia lapsia mahdollistaen lasten osallistumisen vertaisryhmän toimintaan. Ne voivat olla luonteeltaan pedagogisia ja rakenteellisia. Pedagogisia järjestelyjä ovat muun muassa sensitiivisten ja saavutettavien vuorovaikutus- ja kommunikointitapojen käyttö, selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen, johdonmukaisten pedagogisten toimintatapojen käyttö sekä erilaiset eriyttämisen muodot (esim. pienryhmätyöskentely).

Rakenteellisia järjestelyjä ovat muun muassa esiopetusryhmien tarkoituksenmukainen muodostaminen, henkilöstön rakenteeseen ja mitoittamiseen liittyvät ratkaisut sekä henkilöstön osaamisen vahvistaminen esimerkiksi täydennyskoulutuksen kautta.

Esiopetusryhmiä muodostettaessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon lasten etukäteen tiedossa olevat tuen tarpeet, käytettävissä olevat resurssit ja ryhmäkoko.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen käyttö tukee lasten osallisuutta ja osallistumista esiopetuksen toimintaan sekä vertaisoppimisen prosessia, jossa lapset oppivat toisiltaan ryhmässä toimiessaan.

Lasten moninaisiin tarpeisiin vastataan oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, joita toteutetaan ryhmässä ilmenevien tarpeiden mukaisesti. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointia tehdään, jos oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät ole riittäviä lapsen tarpeeseen vastaamiseksi.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ennaltaehkäisevää, varhaisen vaiheen tukea, jonka toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö. Ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöksen tekoa, vaan ne suunnitellaan osaksi esiopetuksen kaikkea toimintaa ja kirjataan ja tarkennetaan ryhmäkohtaiseen lukuvuosisuunnitelmaan. Jokainen esiopetusryhmä arvioi ryhmäkohtaisten tukimuotojen toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta oman ryhmänsä osalta jatkuvasti toiminnan ohessa. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja kehitetään ja mukautetaan lapsiryhmässä ilmenevien tarpeiden mukaan.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on kolme: opettajan antama yleinen tukiopeetus, opetuskielen tukiopeetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Kaikki ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat pedagogisesti suunniteltuja ja perustuvat ryhmässä havaittuihin tarpeisiin. Tukiopeetusta antaa ensisijaisesti opettaja, mutta myös muu ryhmän henkilöstö voi osallistua sen antamiseen yhteisesti sovittavalla tavalla.

Opettajan antama yleinen tukiopeetus kohdentuu ensisijaisesti erilaisiin oppimiskokonaisuuksiin: kyseessä voi olla ns. akateemisten taitojen tai muiden taitojen,

kuten esimerkiksi vuorovaikutustaitojen harjoittelu. Tärkeää on eriyttää toimintaa lasten tarpeiden mukaisesti ja toimia joustavasti muodostetuissa pienryhmissä. Toiminnallisuus, mallintaminen, konkretisointi ja isompien kokonaisuuksien pilkkominen pienempiin osiin ovat keinoja käsitellä tukiopetuksen kohteena olevia asioita lasten kanssa.

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on opetuskielen taidon vahvistaminen, joka tukee osaltaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus tukee ryhmän kaikkia lapsia ja se on osa kaikkea toimintaa. Opetuskielen tukiopetuksessa huomioidaan kielitietoinen opetus, lasten kielelliset lähtökohdat ja taidot sekä kiinnitetään huomiota toiminnallisuuteen sekä monipuoliseen kielenkäyttöön esimerkiksi loruttelun ja suujumpan keinoin. Leikki ja monipuoliset arjen vuorovaikutustilanteet tarjoavat luontevia tilanteita opetuskielen tukiopetukseen.

Erityisopettajan antama tukiopetus muun opetuksen yhteydessä on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja koko ryhmä hyötyy siitä. Sitä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan antamalla samanaikais- tai yhteisopetuksella. Tärkeää on, että toimintaa suunnitellaan yhdessä erityisopettajan kanssa mahdollisuuksien mukaan. Erityisopettaja voi antaa opetusta koko ryhmälle tai pienryhmälle. Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota ryhmän henkilöstölle osaamisen vahvistamiseksi.

Lapsikohtaiset tukitoimet

Esiopetuksessa ensisijainen tukimuoto on ryhmäkohtainen tuki, mutta jos ryhmäkohtainen tuki ei ole lapselle riittävää, lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia.

Lapsikohtaisia tukitoimia ovat säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, kokoaikainen erityisopettajan opetus pienryhmässä, tulkitemispalvelut (esim. tukiviittomat ja tulkkipalvelut), avustajapalvelut (esim. lapsikohtainen avustaja) ja apuvälineet (esim. AAC-kansio).

Lapsikohtaisen tuen antamisessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut toteuttavat parhaiten lapsen etua. Prosessi lähtee liikkeelle lapsikohtaisten tukitoimien tarpeellisuuden arvioinnista. Jo varhaiskasvatuksessa alkanutta tukea ja sen vaikuttavuutta arvioidaan ennen esiopetuksen alkamista ja lapsikohtaisia tukitoimia suunniteltaessa.

Siirtymävaiheessa on tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Jos lapselle on tehty varhaiskasvatuksessa päätös erityisestä tuesta ja suunnitelma henkilökohtaisesta opetuksen järjestämisestä (HOJKS), niin ne siirtyvät esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen eikä niistä tarvitse tehdä uusia päätöksiä. Esiopetusaikaa koskien tehdään päätös lapsikohtaisista tukitoimista arvion perusteella.

Arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja yhdessä muun henkilöstön kanssa. Lapsen omat mielipiteet selvitetään ja huomioidaan osana tuen tarpeen arviointia. Myös huoltajalle annetaan mahdollisuus osallistua tukitoimien tarpeen arviointiin ja suunnitelman laatimiseen. Tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun voi osallistua myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja muita yhteistyötahoja, kuten esimerkiksi opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisia tai muita asiantuntijoita.

Lapsikohtaisen tuen tarvetta arvioitaessa selvitetään oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti jo toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Arvioinnissa hyödynnetään myös mahdollisten terapiajaksojen palautteita ja terapeuttien kanssa tehtävää yhteistyötä. Näiden tietojen perusteella arvioidaan mitkä ovat lasta parhaiten tukevia tukitoimia. Lapsikohtaisen tuen suunnitelma tai tukipäätös ei edellytä monialaista yhteistyötä, lääketieteellistä lausuntoa tai tarkkaa diagnoosia, sillä lapsikohtainen tuki aloitetaan heti, kun tuen tarve havaitaan.

Jos tuen tarpeen arviointi osoittaa, että lapsi tarvitsee lapsikohtaisia tukitoimia, laaditaan hänelle tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelmaan kirjataan tuen tarpeen arviointiin perustuvat lapsikohtaiset tukitoimet, miksi lapsi tarvitsee (tai ei tarvitse) lapsikohtaisia tukitoimia ryhmäkohtaisten tukimuotojen lisäksi sekä kuinka tukitoimia toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan. Suunnitelmaan kirjataan myös muut mahdolliset tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetyt tiedot ja selvitykset. Lapsikohtaisen tuen suunnitelma tulee arvioida aina, kun lapsen tuen tarve muuttuu, kuitenkin vähintään kerran vuodessa ja arviointiin tulee kirjata, miten tukitoimia on toteutettu ja millainen vaikutus niillä on ollut lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin. Tuen toteuttamista koskevan suunnitelman vaikuttavuutta arvioitaessa on hyvä hyödyntää moniammatillista ja -alaista yhteistyötä, esimerkiksi terapiapalautteita.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimisen jälkeen tehdään tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekee päiväkodin/yksikön johtaja. Ennen hallintopäätöksen tekoa tulee kuulla sekä lasta että tämän huoltajaa tai muuta laillista lapsen edustajaa. Kuuleminen voidaan toteuttaa kirjallisesti tai suullisesti. Hallintopäätös voi olla myönteinen tai kielteinen. Päätöstä ei tarvitse tehdä ollenkaan jos arvioinnissa päädytään yksimielisesti siihen, että lapsi ei tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia. Kielteinen päätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii tuen tarpeen arvioinnin tuloksesta huolimatta. Tukea koskeva hallintopäätös voidaan tehdä myös ilman huoltajan suostumusta, mutta huoltajalla on oikeus vaatia päätökseen oikaisua.

Esiopetuksen poikkeava järjestäminen

Esiopetusta voidaan järjestää poikkeavasti lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä. 31.7.2026 saakka noudatetaan ohjeistusta pidennetystä oppivelvollisuudesta. Pidennetyssä oppivelvollisuudessa oppivelvollisuus alkaa lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi vuotta tavanomaista aikaisemmin. Pidennetyssä oppivelvollisuudessa esiopetus voi kestää kaksi vuotta, huoltaja päättää osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen.

Varhennettu oppivelvollisuus astuu voimaan 1.8.2026. Tällöin esiopetuksen alkua varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta ja hänellä on oikeus osallistua esiopetukseen jo sinä vuonna, jona hän täyttää viisi vuotta. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta, jos huoltaja niin päättää. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöksenteossa lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastellaan monista eri näkökulmista moniammatillista ja -alaista yhteistyötä hyödyntäen. Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja -alaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta voidaan myöhentää vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista. Tällöin huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Jos lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksissa säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina hallintopäätös, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen. Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvistä käytännöistä ja vastuista sovitaan tapauskohtaisesti Opetushallituksen ohjeiden mukaisesti. Sairaalaopetusta ja sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua järjestetään myös Opetushallituksen ohjeiden mukaisesti. Niiden järjestämiseen liittyvistä yhteistyökäytännöistä ja vastuista sovitaan tapauskohtaisesti.

6. Opiskeluhoolto

Paikallinen esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma päivitetään syksyn 2025 aikana ja liitetään osaksi paikallista esiopetuksen opetussuunnitelmaa.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Kaikki erilaiset maailmankatsomukset ja erityiset kasvatustieteelliset järjestelmät huomioidaan esiopetuksessa yhdenvertaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen ja erityiseen kasvatustieteelliseen järjestelmään liittyviin pedagogisiin periaatteisiin ja ratkaisuihin paneudutaan tarvittaessa siltä osin kuin niitä esiintyy esiopetuksen ryhmissä.